

Ашурали БОЙМУРОДОВ

ТИЛЛАРИНГДАН
АЙЛАНАЙ,
ЭРКА
ШЕРРИЯТ!

ОНАМГА
Осмон кўзларингдир,
ёғуга тўлиқ.
Нурлар кипригингдай
сақлар дунёни,
Калбинг кўёб эрса,
кўзларинг ичра
Шодлидан яралган
митти юлдузлар,
Мовий кенгликларда
Офтобсан ўзинг,
Калбинг ҳарорати
нигоҳларингда,
Чексиз уфқуларга
кетарман сингиб,
Қорачиги қилиб
олисин шу кўзлар...

ОҚШОМ

Юлдуз гулли қора кўйлагин
Кийиб чиқди ой юзли оқшом.
Бир кечаки, паридек гулгун,
То тонгтагча мен унга меҳмон.

Кучингни оча қол, жоним,
Юлдузингни соча қол, жоним.
Саҳарларга етаклаб мени,
Дил тутунин оча қол, жоним.

ДУНЁ

Сен — онамсан, мунисимсан,
синглимсан,
Гоҳи бутун, гоҳи ярим, кўнглимсан,
Кўрганларим тушмас, асл ўнгимсан,
Күёш дедим, гоҳ ой дедим
юзингни,
Ухлоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.

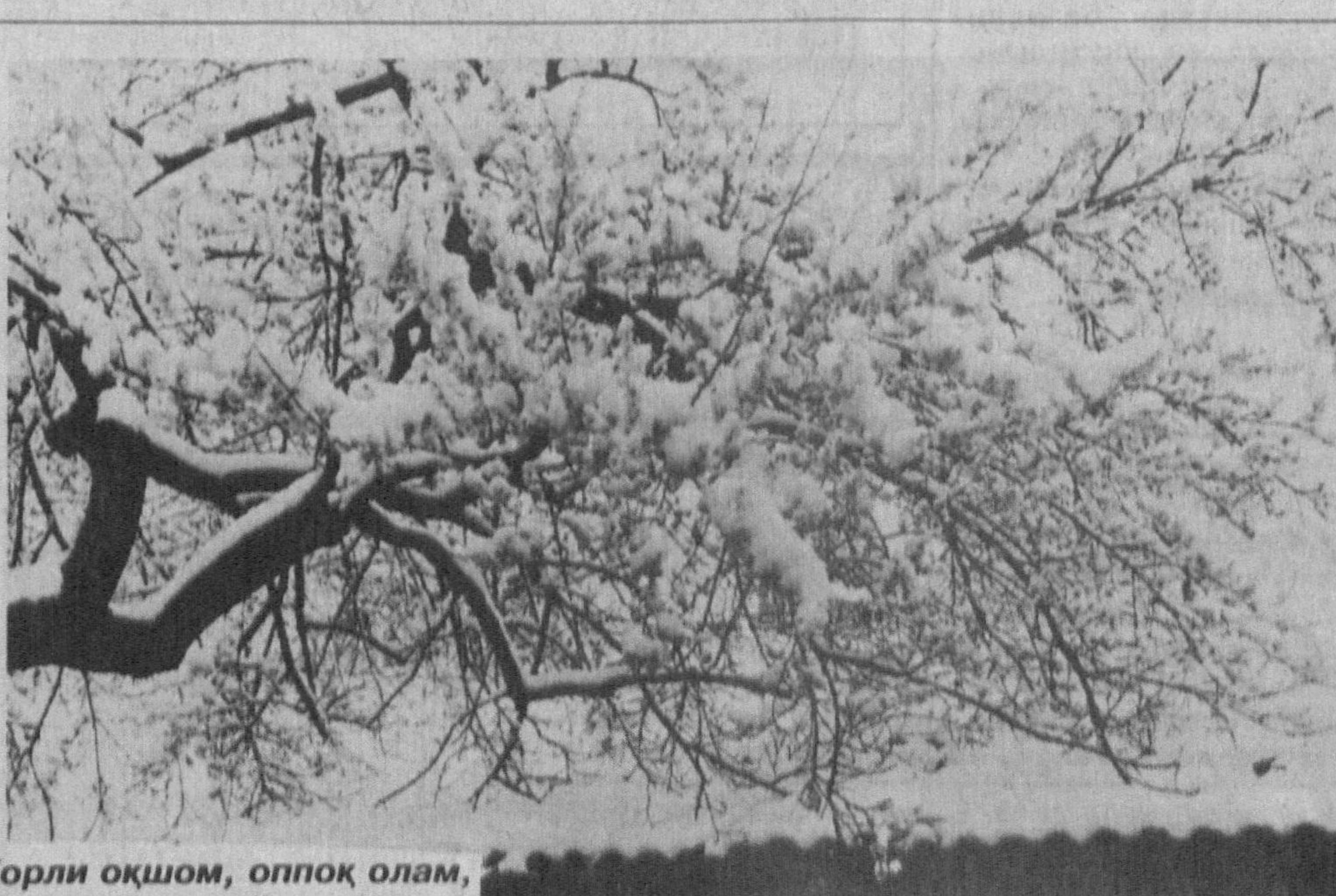
Юрагингдан гул узгандин энг сара,
Кий ҳам ўзинг, калбимдаги зўр
наъра,
Сени ёлғон деганларга тик қара,
Алдоқ эмас, ҳақ деб билдим
сўзингни,
Ухлоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.

Не замонлар ўтди, танинг тўлғонди,
Ҳар бир кунинг куёш билан
уйғонди,
Тоғлар учуб кафтларингга қўнганди,
Йўқлик ичра топиб олдим ўзингни,

Мўтабар УСМОНОВА

**КЕНГЛИКЛАРТА
СИНТИС КЕТМАЙИН**

Олпоқ нурга чўлғанди борлик,
Билбул тангачалар қамаштириди кўз.
Оғим остида ётар гўзалик,
Қиёсига излаб тополмадим сўз.

Қорли оқшом, оппоқ олам,
Олпоқ кўшик айтар тун...

Ҳолоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.
Ҳар юракка ўзгачадир ташрифинг,
Умрим етмас ёзай десам
таърифинг,

Мангу ёшининг, абадийдур тарихинг,
Йўқотмасам дейман нурли
изингни,
Ухлоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.

Кимга гулу, кимга эса тиконсан,
Эрк истаган ҳар юракка маконсан,
Баъзан аччик, баъзан ширин
забонсан,

Сўзлатасан ишқдан ўғил-қизингни,
Ухлоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.

Дунё — бу сен, дунё — бу мен,
барчамиз,
Биз бир бўлиб оламга нур

сочамиз,
Ҳар юракда янги дунё очамиз,
Гулга тўлдир, ўтган ҳар бир
изингни,
Ухлоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.

Маънавият — эътиқодинг,
иёмининг,
Эзгулика тўлиқ эрур ҳар онинг,
Яшамоқа бордир ҳаққинг,

имконинг,
Тавоф этдим берган ризуку
рўзингни,
Ухлоқ дунё, кўзингни оч, кўзингни.

ЭРКА ШЕРРИЯТ

Кизимга
Бийронгинам, менинг ой юзим,
Сўзлар тақдиг гўё бир тизим,
Тилларингдан айланай, қизим,
Кел, бағрима, эрка Шеърият!

Баҳор чоғи баҳор бўлдинг сен,
Кумуш қишида оқ қор бўлдинг сен,
Ҳар юракка ёқар бўлдинг сен,
Кел, бағрима, эрка Шеърият!

Дадажонинг мудом ённингда,
Яшаш завки кезар қонингда,
Шодлик бўлсин ҳар бир онингда,
Кел, бағрима, эрка Шеърият!

Бийрон сўзла, подшойи олам,
Сўз сехрини сўзлардин сўра,
Шеър туғилди, шеър — азиз
болам,
Кел, бағрима, эрка Шеърият!

Дунёда энг 1 қийин ва
машаққати иш 2 фикр, туйгува
тушунчаларнинг табии тифодасини
топомок, инсон ботинида
мавжуд минг бир кайфият, ҳолат ва
хисларни моддийлаштиримоқдир. Хисни
сузга айлантириш нечоглик қийин
бўлса, руҳий ҳаёт манзараларини
фирқада давомлантириб бериш ундан
хам мушкул.

Поль Валерининг айтишича, ҳақиқий
бадий асар муаллиғининг хайдидан
эмас, балки руҳидан яралади. Фузилий
шеъриятининг илҳом қайноғи ҳам
руҳид. У руҳни завқлантимаган, руҳ
ҳақиқатини қанотлантиримаган, ҳақиқи
бир даражада руҳиятнинг самовий
этижхи сезилмайдиган шеърни шеър
деб билмаган. Тўғри, ҳар қандайдан
фигура ўшаш шеърий фикр ҳам ё
хотирадан, ё тажрибадан, ёки
билимдан туғилди. Шунинг учун
базъи шоирлар хотира имтизи ва
хотира армонарлардан кенгрок
фойдаланса, айримлари билимга
таянади. Лекин чинакам шеър —
руҳоний тажриба заминидан туғилгани.
Ана шу тажрибага қараб, шоирнинг
маънавий қиёфаси, эстетик завқи,
руҳий имконияти, дид ва савиаси
ҳақида бемалол тасавур ҳосил эта
блуди. Бундан ташқари, руҳ, завқ,
изтироф тажрибаси — фикр ва ифода
самимияти демак. Бу самимият
шоирни соҳта баландпэрвозлик ва
саёз чечанликдан муҳофоза этиди;
нафсоний хиссиятлар ифодаси или
шеърхонни ўзига ром этиш
даъвосидан сақлайди. Энг муҳими,
шеърият соғлиги ва теранлигини
таъминлайди.

Шамоллар изғиб титар борлики,
Богларнинг кулин кўкка совуар,
Дарахтлар халитдан туйб օғрикли
Саратон пойига йиглаб бош урап.

Ярқоллар сарғайиб қамаштириди кўз,
Қайда қолди яшнаган гулзор?
Ҳассага таяниб кириб келар куз,
Ҳали олис сен кутган баҳор.

Гоҳида «Адабиёт нимадан бошланади?»

«ТАФАККУР» ЖУРНАЛИ — МЕҲМОНИМИЗ

Бугунги кунда маънавий ҳаётимизда ўзининг мухим ўрнини тутган, ўз сўзини айтаётган нашрлардан бири «Тафаккур» журналидир. Журналда босилаётган ижтимоий-фалсафий, маънавий-маърифий, тарихий ва адабий мақолалар ўз самлого, магзи тўклиги билан кўпчилик ўкувчиларнинг эътиборини қозониб келмоқда. Мумтоз адабиётимиз, бугунги кун адабиётига бағишиланган, дин ва маданиятга оид илмий-таҳлилий мақолаларнинг мунтазам бериб борилиши журнал мундарижасининг янада қизиқарал бўлишини таъминлайди. Куни кечга «Тафаккур» журналининг янги 4-сони босмадан чиқди. Унда Ҳафиза Насруллаеванинг «Манфаатлар муштараклиги», Сайдмуорд Мамашокировинг «Тарихий тафаккур мезони», Юлдуз Амиржонованинг «Руҳий тарбия таомиллари», Эркин Самандарнинг «Барҳаётлик дарахти», Наим Каримовнинг «Хаётнинг маъноси» сингари долзарб ва қизиқарли мақолалари чоп этилган. Кўйида ана шулардан айрим намуналарни газетхонлар эътиборига ҳавола этимоқдасиз.

СУРАТДА: «Тафаккур» журнали жамоаси

Абдулла АЪЗАМ

ФАН ВА ДИН: ОДАМЗОТИНИГ ПАЙДО БЎЛИШИ

Жисм — бир 1 шакл, у ўткини. Шундай экан, 2 ҳақиқий имон соҳиби учун инсон нимадан яралган, қандайдан яралган, деган саволлар эмас, ким яратган ва нима учун яратган деган саволлар мухим: ўзимни Оллоҳнинг кули деб билар эканман, у мени нимадан ва кандайдан яратанинг нима ҳаётими бор? Жисмим яратилиш жараённида лой — тупроқ — нуфта — ивиган қон — битбобитмаган эт кабоскичларни босиб ўтгани билан эволюция таълимотига мувофиқ миллардаб йил давомиди. Пайдо булганлар — бор-йиги бир жараёнга икки томондан қарашнинг ўзи эмасми? Агар тафаккур имлиқ ҳақиқати итилиш ўйлади эволюция таълимотига олиб келса, бундан кўз юмиш — ожизлик, ҳатто шу тафаккурни инъом этган Оллоҳга нисбатан исёни бўлиши мумкин. Ҳолбуки, Исломда жисмга хиёнат — ўз жонига тажовуз кечириласа гуноҳ. Демак, тафаккурга хиёнат ҳам шу қадар гуноҳ бўлиши керак.

Бир пайтлар Ер япалоқ деб

ўйлаганлар, кейин Ер оламнинг маркази деб ҳисоблаганлар, кўрадиган мөвни осмон шиҳадатдан деб ҳисобладиганлар учрайди. Илм тараққиёт бу тасавурлар нотуғи эканлигини кўрсатди. Лекин бу билан имонга путур етгани йўқ. Шу каби эволюция таълимоти объектига қонунларни акс этишар экан, инсон имонини факат мустаҳкамлаш лозим, холос. Зоро, материяни Тантрия яратган ва у ўз Яратувчининг қонунларига бўйсунади. Борлиқнинг қонунларига бўйсунши эса Яратувчининг иродасига бўйсуниш демак. Бу қонунларнинг гўзал ва мукаммаллиги динга қарши эмас, балки Оллоҳ борлиги, бирлиги ва буюклигига далиллар. Шундай қонунлар тирик мавжудотлар дунёсида ҳам амал қилади. Улардан бири Дарвин очишига мувффак

булган эволюция 3 назарияси. «Одамнинг қуийроқ ривожланган шаклдан келиб чикиши ҳақидаги Дарвин хulosаси билан аввал одамнинг руҳи яратилиб, сўнг унга сурат берилгани ҳақидаги оят уртасида фарқ эмас, балки мутансоблик кураси, ҳар иккисида ҳам одамнинг жисми шакл эканлиги қайд этилоқда. Ҳақиқатан ҳам, «одам» тушучасининг мазмuni — руҳ.

Одамзоднинг лой, яъни кимёвий элементлардан яратилиши — эволюция жараённида йўл-йўлак турли шаклларни, жумладан, кўйироқ маҳлукот қиёфасини босиб ўтиши имлиқ ҳақиқат экан, демак, бу Оллоҳнинг иродаси ва кудрати деб тан олиниши лозим.

Муҳим булмаса-да, лекин баҳсли яна бир нуқта — одам хокидан кулов кўз ясаганидай эмас, балки эволюция орқада яратилиши уни таҳжирлаши ҳақидаги масала. Бу соғ эктирос туйгуси билан боғлиқ бўлгани учун, жавоб ҳам шу йусинда бўлиши лозим.

Вор ўландан 3 сўр, деганида завқнинг умри узоқлиги, фақат иш завқигина одам ва олам сирларини кашф этишига кодирлигини ҳам назарда тутади.

Машхур шоир ва хукмдор убайдий шавқ ҳақида маҳсус манзума битиб, унда «Шавқдек раҳбаре бўлмасдур, завдек ҳамсафаре бўлмасдур», дейди. Агар иш завқи Фузулий қалбининг раҳбар ва раҳномаси бўлса, шавқ унинг ҳамнафас ва ҳамсафари эди. Фузулий шеъларини ўқишиз — кўп сўзлар, поэтик иборалар ва тимсолу ташбехлар сизга таниш. Чунки бошқа шоирлар ҳам ишлатган уларни. Бироқ бу сўз, бу ибора, бу ташбех ва тимсоллар айнан Фузулий кунглидаги интихосиз завқни кутгандай. Фузулий шеъларини шавқ ёқинлари ва гўзалини илоҳини намойиш килиш учун дунёга келгандай туюлади сизга. Шоир кул шеъларидан зуҳд ва зоҳидликни қоралайди. У курук зуҳд ва тақвадор сўнилар ҳавқ нури или ичичадан ошкор ғатиди, бу иш завқи ва маърифат шавқи олдида зоҳидлик, чала диндорлик ақидалари олов тағтиға дош беролмайдиган муз янглиғи эриб кетади. Фузулий шеърининг ҳаётбахш нафаси ҳар қандайдир. Фарқ шоир Фузулий: «Иш завқин завқи иш

Иброҳим ҲАҚҚУЛ**МАЪРИФАТ-ЛА
БОҚИЙ СЎЗ**

Фузулий 2 истеъоддининг кулич ва тақрорламас хусусий таъсизини иштади: «Исон ҳаётинида табии тифодасини топомок, иншоатнида ғозиб олган, гўзлаллик завқининг мукаммаллиги, руҳ фазосининг беҳад кенг ва юксаклигини айтган бўлардам. Бундай завқ, бундай ғенглилар куличини таъсизига санъаткорга насиб этиди. Фузулий шеърни таъсизига сунади. Сузнинг завқи билан завқнинг сузини ўйгунлаштиради. Завқ Фузулий шеърларига шундай ёргулии ва мусафолик атади, бу иш завқи шавқи келади. Фузулий шеърнинг тонги — завқ, қуёши — завқ, ҳавоси — завқ, илоҳий йўли эса иш завқи, дегинг келади. Фузулий завқнинг тонги мавжуд, бундай завқни таъсизига танишади. «Матлавуъ эътиқод» асаридаги мана бу фикрлар ўшбу ҳаётини билишга яқиндан ёрдам беради: «Тангри ўз зотини идрок эттандир ва ўз зотини идрок этмог энг буюк лаззатdir, лекин бу лаззатдан бошқа бир нарса — завқdir. Фарқ шоир Фузулий: «Иш завқин завқи иш

1 сабоқ ҳаётинида санъатdir». Инчунин, илоҳий тафаккур ҳаётиди. Леон Толстой айтади: «Исон ҳаётинида табии тифодасини топомок, иншоатнида ғозиб олган, гўзлаллик завқининг мукаммаллиги, руҳ фазосининг беҳад кенг ва юксаклигини айтган бўлардам. Бироқ шоирни таъсизига сунади. Илон Ильхом Ҳаётнинг ҳаётинида табии тифодасини топомок, иншоатнида ғозиб олган, гўзлаллик завқининг мукаммаллиги, руҳ фазосининг беҳад кенг ва юксаклигини айтган бўлардам. Бироқ шоирни таъсизига сунади. Илон Ильхом Ҳаётнинг ҳаётинида табии тифодасини топомок, иншоатнида ғозиб олган, гўзлаллик завқининг мукамм

**Ёқмаса —
алмаштириди**

Езувчи Тохир Малик кўринишидан хиддий тулолсада, аслида ҳазил-мутобибага мойил, лутф сермано, ноиз кочиримларга бой. Шу боси у турил анхуман, учрашувларда укувчиларни сира зериктирмайди. Шундай учрашувлардан бирни унинг тогаси, раҳматли ёзувчи Мирзаклан Исломий хотирасига бағишланниб, булокбоншида утказилган эди. Тогаси ва онасининг юртида энг кўп олиш олган адаб сузининг оҳиринда гапни ҳазилга буриб, ўзи ҳақидаги саволларга шундай жавоб киласди.

Мен она томондан булокбоншида ота томондан марғилонлик, хотин томондан esa тоҳумнишни. Хотиним «Учрашувларда нега хотин-қизларда кўп тикиласиз?» дейди. Мен унга «Хотинлар эрқакларнинг чан ковургасидан бино бўлган экан. Уларга тикилиб, ковурганинг қаёридан бино бўлшиганинг билмоқчи бўламан, халос» дейман.

Абдулла ТУРДИЕВ ФҲДЕ, ФҲДЕ...

Ўзбек тилим коят тера, бой тилдир,
Нур-зїёда худди Кўёш, Ой тилдир.
Ҳуд жўйин — тўлиб-тошган сой тилдир—
Гоҳо ўзрулк батъилардан калтак еб,
Бир қарасан, ҳоли забун — вой тилдир...
«Нечун?» дема — бир мисол айтами ё:
ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.

«ЛЁҚШ»...га бало борми, айтингиз,
Аё, қишига — қўнгил зорми, айтингиз.
Мучалингиз ёки қорми, айтингиз —
Тил — булавни, наҳот, қарға чўқиса,
Будбулимиз шунча хорми, айтингиз?
Хар қадамда ЛЁҚШ... қиё-қиё:
ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.

Зуваламиз қорилган бир қўшиқдан,
Тинглаб ўсдик аллани ҳур бешикдан...
Иzzati bor meҳmon kелар эшикdan —
Ғализ-чўлатоқ атамалар, воажаб,
Гоҳ бостириб хуруж бошлар тешикдан.
«ВИРУС» ёхуд «СПИД»-ми-еъ, беҳаё:
ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.

Ўзбегим деб, ўзлигим деб — ифтихор,
Турконса соз — сўзлигим деб — ифтихор.
Сўз жисоси, бўйланг, рангин бир баҳор —
Бар панжана кўз олади ятираб,
Ранги оку... совуқликда худди қор.
«Йўқ, йўқ, ёлон» — дейсизми, иё, иё:
ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.

Асли қайга қараймиз сизу биз,
Сўз ҳам, дўстлар, қозондаги «жизи-биз».
Ахир қирқа бўлинада бир майиз —
Бир майизни қирқа бўлган, дўстларим,
Камишининг бу гапига не дейсиз?
«Кўшиламиз...» — дейсизу... гунгиз гўё:
ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.

Лагмон бўлар ҷўзверсам бу гапни,
Коронуда топар экан «Чап» — чапни...
Нечун кулга ташлаш керак садафни —
Беш панжана ўйгак, ахир мушт бўлгай,
Гул ичиди ҳеч кўрмайлик алафни...
Сувратда ҳам тун мисоли сим-сий:
ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.

Асал оқмас — пешонанинг шўридан,
Асал сўзга жой бор қалбинг тўридан.
Қаҳҳор кулиб биз, авлодлар гўридан —
Қаҳ-қаҳаси — гўрлигини гоня,
Тик обёқа туриб кетар гўридан...
Қолса кунинг Абдулла Қаҳҳорга, о:
Битди умринг — **ФҲДЕ, ФҲДЕ, ФҲДЕ.**

ЭСПАТИБ ҚУИШ БИЗДАН...

Бу дунёда ташвишича билдирилган юнинг ўзи йўқ, бошкасини қўйлики, меҳмонга бўлсангиз ҳам, бир дунё оврагаричлик: кўйимга дазмол босиш керак, сколикинга кўртишларни керак, эрталабки маставага саримсоқлиёл солинган бўлса, тиши яхшилаб ювни керак, ёз эллик сумга «Тик-так» сотиги олиш керак, румолчани алмаштириш керак...

Бордою холи сотиги олмоқчи бўлсангиз, эх-хе, ташвиши деганлари сизни ураб-чирмаб ташлайди — кандан-канча ҳужжат тайврлар керакми — керак, маҳвалладан, ишхонадан спрэвка олиш керакми — керак, нотариусда навбатга туриш керакми — керак, нотариусда сизни ташвишича бўш сукнина бир марта эзатиб қўйиш керак, эрталаб уғилчани чиқарсангиз,

ДЎХТИР МЕНИ СОҒСАН ДЕГАН...

Назариянинг янги талкини

Хуллас, ана уша рашкини ташинимни насиб этса бир куни Булокбошига олиб кела-ман — куравасизлар. Екса — ёки, ёкмаса алмаштириб бе-расизлар.

Ёзувчидан қўрқмаган кушлар

Тохир Малик — билан Чорвондаги даҳаҳовлида ён күнинимиз.

Эртапишар гилосга очофат кушлар тегмасин, деб эски кубир кўйлан «қўриқчи» қилиб таҳома ҳам, ун курган Тохир Малик бир куни сўраб колди:

— Нуза бимаси — бир кубир ёнга тегмасин?

— Бу нимаси?

— Нима бўлариди — «қўриқчи»-да! Кушлар ундан кўриқ, мевага тегмайди.

— Ёзувчининг ўзидан кўрқмаган кушлар кўйланади, — деди кўншин хурсиниб.

— Шундай тоза ҳавони

ташлаб қаёқча борасиз? Яна бир-икки кун дам олмайизми? — дедим унга.

— Бормасам бўлмайди. «Шайтанат»ни суратга олиш бошлангани.

— «Шайтанат»ни ёзиб, ёзувчиларни «синдинг» эдингиз, энди уни кингилиб, кинчиларни ҳам «синдирия» эхансизда. Жуда бориҳасиз!

— Сиз одамнинг маймундан пайдо бўлгани ҳақидани Дарвин назарияси кандай яратилганини биласизми?

— Йўниси.

— Дарвин ўз назариясини худди сизга ушаган мастиларни куриб яраттани.

— Шоирларга раҳм килди

— Тохир Маликнинг бир номи — «Чорвондаги маҳалларни сизни кўйланади».

— Шундай тоза ҳавони

— Шундай тоза ҳавони